

**“MBI SIMFONINË ‘ALBANOI’ të kompozitorit Vasil S Tole, dirigjuar nga Eno Koço,
“Nderi i Kombit”, nga ROBERT PRENNUSHI**

Në fakt një shkrim që fb ta nxjerr pa dashtë, pashë për dy fjalë që kisha shkruar për Sinfoninë ‘Albanoi’, të kompozitorit i avanguardës, Vasil S. Tole, vepër që e kisha ndigjue pa vemendjen e duhur, sepse atë ditë kisha edhe nipat që silleshin nëpër shtëpi.

Ndaj hapa Linkun që kisha në PC për ta ndigjue ma me vemendje.

‘Albanoi’-t, pra shqiptarët e herëshëm, po kështu dhe kohët me tituj, të lanë me kuptue për kohë të lashta, jo të reja, siç asht edhe vetë Eposi. Në lidhje me këte, që nga emertmi i kohëve, duhet thanë se kompozitori ka vendosë që në fillim të ‘shfrytëzojë’ mundësitë shprehëse të folklorit tonë në të gjithë vendin, Veri e Jug. Madje dhe Hengun.

Sinfoni me Program?

Ma shumë se me program, udhërrëfyese do të thoja. Nga forma asht klasike, katër kohë - sepse sot kompozitorët modernë shkruajnë Sinfoni edhe me 1 ose 2 kohë, ose me 3 si Stravinskij, - por asht vepër me një gjuhë shprehëse krejt moderne: atonaliteti, i shkëputun nga armonia tonale klasike, polifonia, dy plane tonale që shpesh zhvillohen ‘për hesapë të vet’, i ndejmë jo rallë në këte vepër të shek. XXI, postmoderniste.

I. Eposi.

Tunxhi në kushtrim! Pse edhe Kanga ‘maje krahu’ quhet kangë kushtrimi! Gjama, rritmi i heshtun e Vallës së shpatave e ashpersia e luftës ndjehet që në masat e para. Vjen prej kësaj një atmosfere e zymte: Rreziku! Fiatit në një rregjister të naltë bashkë me një shtresë të zymtë të harqeve e jo vetëm në rregjistrin e poshtëm. Timpani, pra lodra! Lajm. Kushtrim. Organizim. Nji temë e huej në rregjister të naltë me fiati e violina. Një gjendje e randë. Dhimbje. Gati një funebre që përforcohet nga rregjistri i ulët, i thellë e në pianissimo. Nji violoncel përpiqet me ngritë krye. Kështu flauti. Por poshtë....deri sa timpani e trombonat ‘bahen gjallë’ përsëri... Nuk ka paqë në këta troje të lashta.

Prerja si me thikë e violinave në rregjistër të lartë sikur kërkojnë të krijojnë një gjendje të re, por gjejnë vetëm pak qetësi tek fagoti në rregjistër të uët. Por gjithnji në dizonancë... Nuk ka paqë edhe tek violonçeli në rregjistër të ulët...Nuk ka paqë në këta treva ku ‘fort po shndritë njaj diell e pak po nxenë’, jo vetëm në mënyrë figurative.

Nuk duhet të kërkojmë në këte kohë me një përmbajtje kaq komplekse, të gjejmë formën e sonatës: temat, përpunimin e reprizën.

Randë, randë pasojat e luftës në rregjistrin e ulët e pastaj një zgjim: një temë me jetë dhe e shkurtë, një ostinato violinash shumë veriore, shkëndiat e shpatave me fiati e poshtë një ritëm insistues e një temë tunxhi që ngre kokën me një temë mbizotnuese. Ndërrojnë rolet violinat e tunxhi. Ndjehen edhe një herë temat kushtruese të fillimit. Por këte herë ngre kokën drita. Fitorja. Liria. Due të theksojë se jo njëherë verejmë në vepër dy grupe instrumentale e tonale, që sillen si re në qiell, në distanca të ndryshme naltësie e ngjyrash.

Kohën e I EPOS e shihni dhe dëgjoni këtu https://youtu.be/KjWGS0slvws?si=0-vsFt_HR1k_mX8k

II. ISO..Nji zgjim, një pianissimo.Asht larg agimi...

Qetësi. Fagoti e mandej korno në oktavë, në një shtart harqesh në rregjister të ulët, që rallëherë përgjigjen në pianissimo, larmerojnë një agim, një pejsazh, që fillon të duket. Këte e perforcon dhe tromba. Pejsazhi tashmë merr pamje: Ka paqë, qetësi, zgjim, një pejsazh që edhe tromboni e prap tromba e perforcojnë këte. I japin ma dritë. E ndonji glissando e lehtë e ndonji viole i jep ngjyrë, lokalizon pejsazhin.

Qetësi. Jug, por nuk ndjehet pentatoni. Ndonji rreze dielli shihet. Por ndjehet edhe Jugu.

Kohën e II ISO e shihni dhe dëgjoni këtu: <https://youtu.be/f30EOtbBII0?si=c1TigoTXF4zybvsr>

III. PERCHORUS /DANCE:

Asht një Valle – zjarr, ku orkestra asht e angazhueme tanësisht e në të gjithë estensionin e tingllimit të tyne. Asht një Valle shqiptare ku mjeshtria e orkestracionit të mban në tension. Grimca temash me ritme të ndryshme që kalojnë nga harqet tek fryma të mbajnë të tendosun. Kjo kohë edhe e vetme, mund të luhet e të qendrojë në çdo koncert e kudo në botë. Kompozimi, dirigjimi, orkestra në nivel shumë të naltë.

Kohën e III VALLE e shihni dhe dëgjoni këtu: https://youtu.be/yFSedBFtkWU?si=3y_hB0R0GzRZSJEk

IV Heng. Revely Finale.

Për mue (po kush të pyetë ty?). Sinfonia mund të myllej në kohën e tretë. Pjesa ma e madhe e kohës së IV, Hengu, që e dijmë se erdh bashkë me pushtimin osman, nuk na çoi përpara, edhe në këte vepër megjithë mjeshtrinë ortkestruese të autorit. Madje na solli pak mbrapa, kaq e vertetë sa autori, me ndjeshmneni të hollë, e pau këte gja, dhe ju suell e mori “mish” e tema nga pjesa e tretë.

Kohën e IV HENG e shihni dhe dëgjoni këtu https://youtu.be/ueVMkDiTT_E?si=Yv-7wI-3hm_KLS2M

ALBANOI asht një vepër e kalibrit european që na nderon kudo në botë. Këto mendova e ndjeva duke e ndigjue këte vepër e mbeta shumë, shumë i knaqun per nivelin e kompozimit, dirigjimit e interpretimit nga orkestra.

Itali, 14 prill 2026